

Boekbespreking

Albert Pilot (a.pilot1@uu.nl) is
hoogleraar Didactiek van het
curriculum en hoogleraar
Chemiedidactiek aan de
Universiteit Utrecht.

Boekbespreking van Rob Martens en Monique Boekaerts (2007): Motiveren van studenten in het hoger onderwijs, theorie en interventies. Groningen: Wolters-Noordhoff. ISBN 978-90-01-71208-2. 92 p., € 23,50.

Wat kun je als docent nu doen om je studenten te motiveren? Dat is de kernvraag waar het allemaal om draait in dit boekje. Martens en Boekaerts stellen die vraag ook zo expliciet op p. 58, om vervolgens antwoord te geven in drie paragrafen over respectievelijk autoritatieve docentstijl, course rotation, en intrinsiek gemotiveerde docenten. In deze bespreking wil ik echter eerst een overzicht presenteren van de inhoud van het boek, om daarna op enkele punten commentaar te geven.

Het boek begint met de rol van motivatie in onderwijs te belichten, tegen de achtergrond van de vernieuwingen in het onderwijs vanuit een sociaal-constructivistisch perspectief. Het 'nieuwe leren', webquests, het studiehuis en de nieuwe rol voor studenten worden vanaf het begin betrokken in de schets van de onderwijssituaties. Motivatie wordt in paragraaf 1.3 gekoppeld aan problemen in onderwijs(vernieuwingen), de mate waarin leeromgevingen veel aan studenten overlaten, en de vraag of het 'nieuwe leren' mislukt door gedemotiveerde leerlingen. Ook onderzoeks- en implementatieproblemen komen in deze paragraaf aan de orde. Hoofdstuk 1 wordt afgesloten met de paragraaf: Werkt het nieuwe leren nu wel of niet?

Motivatatieproblemen staan centraal in hoofdstuk 2: studie-uitval, onderprestatie, zelfhandicapping, testangst, extrinsieke oriëntatie en laag welbevinden. Hoofdstuk 3 gaat in op motivationele processen, waarbij gestart wordt met een beknopte geschiedenis van het motivatie-onderzoek, waarna gekozen wordt voor bespreking van drie theoretische modellen voor motivationele processen. De drie modellen vertonen een verschuiving van extrinsieke theorieën naar intrinsieke theorieën:

- expectancy-value theorie (verwachting maal waarde theorie);
- zelfdeterminatietheorie;
- het tweesporen-zelfregulatiemodel.

Vanuit de laatste twee theorieën worden verder de psychologische basisbehoeften in het leerproces uitgewerkt naar thema's als keuzevrijheid, sociale verbondenheid en competentie. Van daaruit worden vervolgens vijf strategieën beschreven om de wilskracht van studenten te vergroten en onderzoek naar de effecten daarvan. De kort besproken regulatiestrategieën voor studenten zijn:

- omgevingscontrole;
- zelfverantwoording;
- interessebevordering;
- jezelf overtuigen;
- jezelf oppeppen.

Hoofdstuk 4 gaat daar verder op in met als focus interventies, de student en motivationele informatie. Besproken worden met name het type informatie dat aan studenten gegeven kan worden om te proberen hun motivationele oriëntatie te verbeteren. Die informatie wordt onderscheiden in 'waarom-informatie' en 'hoe-informatie', en toegelicht aan de hand van voorbeelden en onderzoeksresultaten.

Hoofdstuk 5 is gericht op het onderzoek naar docentgedrag en wat je als docent kunt doen om je studenten te motiveren. Vooral aan de invloed van de docentstijl op de autonome motivatie wordt aandacht geschonken (autonomiebevorderende docenten respecteren de gevoelens en visies van hun studenten, moedigen hen aan om zelfstandig te denken, doelen te formuleren en problemen op te lossen). Course rotation wordt als tweede aanbeveling uitgewerkt. Ook het belang van intrinsiek gemotiveerde docenten wordt toegelicht.

De verandering van de studieomgeving en het belang van een systematisch ontwerp daarvan komen in hoofdstuk 6 aan de orde. Vanuit de eerder besproken theorieën worden de balans tussen straffen en belonen, het bevorderen van verbondenheid en competentie, en het verhogen van de autonomie in de studieomgeving uitgewerkt. Ten slotte wordt aandacht besteed aan radicale onderwijsinnovaties, waarbij met name een hoge mate van autonomie van studenten centraal wordt gesteld.

In het slothoofdstuk worden enkele praktijkvoorbeelden uitgewerkt. Daarbij wordt vooral gewezen op het grote belang van informeel leren (tijdens werkactiviteiten, maar ook in probleemgestuurd onderwijs). Ook de relatie tussen multimedia, de homo sapiens, en de opkomst van leren via PDA's komt aan de orde. Ten slotte is er een uitgebreid literatuuroverzicht van ruim acht pagina's.

In dit boek betogen de auteurs vanaf het begin dat motivatie van groot belang is voor het verloop van het studeren in het hoger onderwijs. Ze laten aan de hand van voorbeelden duidelijk zien wat het belang van motivatie is voor leerresultaten en dat het plezier in het onderwijs vaak onderschat wordt door studenten, docenten en onderwijsontwikkelaars. Ook wordt aandacht besteed aan de factor motivatie in onderwijsvernieuwingen, waarbij met name de discussie over 'het nieuwe leren' regelmatig aandacht krijgt. In het boek wordt veel onderzoek besproken, zoals ook blijkt uit de zeer uitgebreide literatuurlijst. Naast voorbeelden uit het hoger onderwijs zijn er ook veel voorbeelden uit het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en het dagelijks leven, hoewel het boek uitdrukkelijk bedoeld is voor het hoger onderwijs.

Voor wie geïnteresseerd is in de literatuur over motivatie, onderzoeksresultaten en de theorieën en modellen daarover, bevat het boek een beknopte ingang. Voor docenten die vooral praktische aanwijzingen zoeken om motivatieproblemen aan te pakken of verder te komen in het stimuleren en inspireren van hun studenten, is het mijns inziens nogal theoretisch van aard. Regelmatig bekwam mij een gevoel van onbehagen doordat vooral vanuit een onderzoekersperspectief informatie wordt aangeboden en ik mij afvroeg: waarom moet ik dit allemaal lezen? De samenhang tussen de paragrafen en binnen de paragrafen is nogal eens onduidelijk, de rode draad in het betoog raakte ik kwijt. Mede daardoor is de vertaling van de beschrijvingen van onderzoeksresultaten naar de praktijk van het onderwijs vanuit dit boek niet eenvoudig. De discussie over het

nieuwe leren, de radicale onderwijsinnovaties en de multimedia zijn voorbeelden van interessante uitstapjes, maar bieden de docent die motivatieproblemen serieus wil aanpakken, weinig steun.

Het belang van de motivatieproblematiek is groot, de geboden ondersteuning in de vorm van strategieën, tactieken en inspirerende voorbeelden is beperkt. Tegelijk wordt wel duidelijk dat het ingewikkeld is om motivatieproblemen effectief aan te pakken, gezien de veelheid van situaties en factoren waarmee rekening moet worden gehouden. De boodschap dat simpele oplossingen niet bestaan, komt duidelijk over. Tevens geeft het boek veel referenties naar verdere bestudering van de factor motivatie in het hoger onderwijs.